

MAVZU:TEZ TIBBIY YORDAM

Ergasheva Muxlisaxon Sirojiddin qizi
Bo'ston Abu Ali ibn Sino nomidagi
jamoat salomatligi texnikumi
Jamiyatda sog'liqni saqlash va tibbiyot
statistikasi fani o'qituvchisi.

Tez tibbiy yordam — inson hayoti hamda sog'lig'i uchun xavfli holatlar ro'y berganda kechasiyu kunduzi shifoxonagacha ko'rsatiladigan tibbiy yordam turi va tizimi. Ilk bor Tez tibbiy yordam 1918-yil Toshkent shahrida punkt sifatida tashkil etilib, 1926-yil mustaqil Tez tibbiy yordam stansiyasiga, 1974-yil Tez tibbiy yordam klinik kasalxonasi bilan birlashtirilib, bo'linga aylantirildi.

1983-yil kasalxonadan ajratilib, mustaqil shahar tez va shoshilinch tibbiy yordam stansiyasi deb ataldi. O'zbekiston Respublikasi Farmoni bilan F-2107. Shoshilinch tibbiy yordam xizmati ta'sis etilib 2001-yildan shoshilinch tibbiy yordam va tez tibbiy yordam tushunchalari ikki xil ma'noga ega. Tez tibbiy yordamning vazifasi hodisa yuz bergan joyda, uyda, bemorni kasalxonaga olib keta turib shoshilinch, shu jumladan mutaxassis vrach tomonidan yordam ko'rsatish, lozim bo'lsa, bemorlarni kasalxonaga yetkazishni ta'minlashdan iborat. Bundan tashqari, Tez tibbiy yordam xizmati ko'zi yoriydigan ayollarni yoki uyida ko'zi yoriganlarni vrach talabiga ko'ra davolash muassasalariga olib boradi. Tez tibbiy yordam xodimlarini chaqirish uchun yagona **103** joriy etilgan. Tez tibbiy yordamyo. stansiyalari xodimlari mehnatga

qobiliyatsizlik varaqalari, sudtibbiy eksperti xulosalari, shuningdek, bemorlarga yo ularning qarindoshlariga yozma ma'lumotnoma berish huquqiga ega emas. Qishloq joylarida kunning istagan paytida Tez tibbiy yordamyo. ko'rsatish vrachlar va o'rta tibbiyot xodimlari zimmasiga yuklangan. Olis va borish qiyin bo'lgan joylarga sanitariya aviatsiyasi vositalari bilan shoshilinch tibbiy yordam ko'rsatiladi.

Tez tibbiy yordamyo. mashinalari radiolashtirilgan bo'lib, ikki tomonlama telefon aloqasi bilan ta'minlangan, nafas va narkoz berish apparatlari, kislorod ingalyatorlar, elektrokardiograf va boshqa zaruriy asboblardan jihozlangan. Yirik shaharlar, jumladan Toshkentda ham ixtisoslashtirilgan maxsus reanimatsion, kardiologik, nevrologik, toksikologik, pediatriya, intensiv terapiya brigadalari va boshqa tashkil etilgan.

Bu uyda va yo'lda keta turib ixtisoslashtirilgan tibbiy yordam ko'rsatishga imkon beradi. Rivojlangan mamlakatlarda tez tibbiy yordam brigadasi tashrif buyurganda 80 foizdan ortiq holatda bemorlarga shoshilinch ravishda davolash choralari ko'rish uchun shifoxonalarga yetkaziladi. O'zbekistonda esa bu ko'rsatkich 15-25 foizni tashkil etadi.

2016 yilgacha davrda tez tibbiy yordam tibbiyotdagi eng og'ir ahvoldagi og'riqli soha bo'lgan, chunki bu davrda oylik maosh pastligi, hodimlarga e'tibor va yetarli sharoitni mavjud emasligi sababdan tibbiy hodimlar qo'nimsizligi, sanitar avtomashinalarni eski va nosoz holatdagi, ularni sonini normaga nisbatan kamligi, yoqilg'i-moylash va avtomobillar ehtiyot qismlarini umuman yo'qligi, dori-vositalar qo'zg'ozda bo'lsada amalda mavjud emasligi, hech qanday davolash standartlari, ish yo'riqnomalari mavjud emasligi, eskicha aloqa vositalaridan foydalanilganlikdir. 2016 yildan 2022 yilgacha davrda Sh.M. Mirziyoyevning prezident etib saylanganligi, u

kishini ko'plab aholini fikridan kelibchiqib,sohadagi eng muammoli bo'lib turgan tez yordam xizmatini isloh qilish kerakligi davri desakbo'ladi,chunki bu davrda tizimni rivojlantirish rejasi, yangiliklarni kirish emas eng avvalomavjudmuammolarni bartaraf etish talab etilardi. Bemor uchun eng avvalo kerak bo'lgan dori-vositalar bilanta'minlanishi, hodimlarni oylik maoshini bir nea barobar oshirilishi, ularga etarlicha sharoitni yaratibberilishi, sanitar-avtomashinalarni zamonaviylariga almashtirilishi, ularni belgilangannormativasosida sonini ko'paytirilishi aholimiz tomonidan bir muddat sohaga bo'lgan e'tirozni kamaytirishgaolib keldi.

BIRINCHI TEZ TIBBIY YORDAM

Lekin bugunga kelib tizim zamonaviy emasligi yangi tizim yaratish kerakligini ko'rsatibberdi. Prezidentimiz Shavkat Miromonovich Mirziyoyevning 2022 yil 16 iyundagi “Aholiga tez tibbiy yordam ko'rsatish tizimini takomillashtirish to'g'risida”gi PQ-283-sonli Qarori orqaliRespublika tez tibbiy yordam markazi hamda uning 14 ta hududiy filiallarini tashkil etilishiga zamin yaratdi.

Shu o'rinda Sh.M.Mirziyoyevning tez tibbiy yordam xizmati xaqidagi bir fikrini keltirsam,“Sohada yagona boshqaruv tizimi yo'lga qo'yilmagan, ya'ni tez tibbiy yordamxizmatining3ta«xo'jayini» bor. Jumladan, tibbiyot xodimini «rayzdrav» tayinlaydi, dispetcherlarni ishga qabul qilishva dori-darmon ta'minoti viloyat shoshilinch yordam markazida, transport parki, yoqilg'i ta'minotiva haydovchilar esa «oblzdrav»ga bo'ysunadi” — degan edilar. Markaz va uning hududiy filiallarida situatsion muvofiqlashtiruvchi bo'limlar tashkil etilib, tuman(shahar) va hududlardagi tez tibbiy yordam tizimi faoliyatini tahlillar asosida boshqaradi vatakomillashtirish bo'yicha takliflar kiritadi. 2023 yil 1 sentyabrga qadar Toshkent shahri tajribasi asosida Respublikaning boshqa hududlarida elektron

avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimi to'liqjoriy qilinadi. 1 dekabrga qadar Andijon, Jizzax, Samarqand va Surxondaryo viloyatlari, 2023yil 1sentyabrga qadar Qoraqalpog'iston, Buxoro, Qashqadaryo, Navoiy, Namangan, Sirdaryo, Toshkent, Farg'ona va Xorazm viloyatlari tuman (shahar)laridagi dispetcherlik xizmatlari tugatiladi. Toshkentshahri tajribasi asosida Markazning hududiy filiallarida — yagona Call-markazlar faoliyati yo'lgaqo'yildi. "CALL" markazlarda aholiga zamonaviy tez tibbiy yordam ko'rsatish uchun barchaqulayshart-sharoitlar yaratilib, chaqiruvlarni qabul qilish uchun tunu-kun uzliksiz faoliyat yuritadiganyagona tizim yaratilgan. Bunda chaqiruvlarlar ustuvorligi bo'yicha 5 xil toifaga ya'ni binafsharang-hayotga taxdid soladigan kasallik yoki jaroxat, qizil rang-shoshilinch qo'ng'iroqlar, sariq rang-tezkor, yashil rang-tezkorligi pastroq va ko'k rang-tezkor bo'lmagan kasalliklarga ajratilgan xolatdabevositaGPS-orqali ko'rilib, bo'sh turgan eng yaqin brigadalar qo'lidagi planshetlarga uzatiladi, tibbiybrigadalar tomonidan chaqiruvni qabul qilgan zaxoti zudlik bilan bemor manzili tomonxarakatlaniladi. Ularga chaqiruvlarni qabul qiluvchi hodimlar bilan birga shifokor xodimlardaniborat maxsus tibbiy maslahat xizmati faoliyati tashkil etildi.

Bundan tashqari, tez tibbiy yordamningtuman (shahar) yoki hudud chegarasidan qat'i nazar — bemorgacha masofaning yaqinligigaqarabtibbiy brigada yo'naltiriladi. Tez tibbiy yordam avtotransport vositalariga radioaloqa vositalari vaGPS-trekerlar o'rnatildi, tez tibbiy yordam brigadalarini planshetlar bilan ta'minlanmoqda. Hozirgikunda Respublika tez tibbiy yordam markazi negizida "sanitar aviatsiya" xizmati uchunzamonaviyvertolyotlar harid qilinishi rejalashtirilmoqda. 1983-y. kasalxonadan ajratilib, mustaqil shahar tez va shoshilinch tibbiy yordamstansiyasi debataldi. Tez tibbiy yordamning vazifasi hodisa yuz bergan joyda, uyda, bemorni kasalxonaga olibketaturibshoshilinch, shu jumladan, mutaxassis vrach tomonidan yordam ko'rsatish, lozimbo'lsa, bemorlarnikasalxonaga yetkazishni ta'minlashdan iborat. Bundan tashqari, T. t. yo. xizmati ko'zi yoriydganayollarni yoki uyida ko'zi yoriganlarni vrach talabiga ko'ra davolash muassasalariga olibboradi. TTY xodimlarini chaqirish uchun yagona telefon indeksi (OZ) joriy etilgan.

TTYstansiyalarixodimlari mehnatga qobilyatsizlik varaqalari, sud-tibbiy eksperti xulosalari, shuningdek, bemorlargayo ularning qarindoshlariga yozma ma'lumotnoma berish huquqiga ega emas.

Qishloq joylarida kunning istagan paytida T. t. yo. ko'rsatish vrachlar va o'rta tibbiyot xodimlari zimmasiga yuklangan. Olis va borish qiyin bo'lgan joylarga sanitariya aviatsiyasi vositalari bilan shoshilinch tibbiyyordamko'rsatiladi. Tez tibbiy yordam mashinalari radiolashtirilgan bo'lib, ikki tomonlama telefonaloqasibilan ta'minlangan, nafas va narkoz berish apparatlari, kislorod ingapyatorlar, elektrokardiografvaboshqa(lar) zaruriy asboblardan iborat jihozlangan. Yirik shaharlar, jumladan, Toshkentdahamixtisoslashtirilgan maxsus reanimatsion, kardiologik,

nevrologik, toksikologiya pediatriya, jadal davolash brigadalari va boshqa(lar) tashkil etilgan. Bu uyda va yoʻlda keta turib ixtisoslashtirilgan tibbiy yordam koʻrsatishga imkon beradi.

Foydalangan adabiyotlar

1. A.T.Nikboev “Jamiyat sogʻligʻini saqlash va tibbiyot statistikasi”. Toshkent, “Ilm Ziyo”, 2005 yil.
2. Irgashev Sh.B. “Valeologiya”. Toshkent 2015 yil.
3. Zokirova K.Oʻ, Toxtamatova D.Oʻ «Hamshiralik ishi asoslari». Toshkent, 2019 yil.
4. H.I.Shukurov, S.Q.Qanoatov Jamoada hamshiralik ishi, Toshkent, 2010 yil.
5. Inomov K.S. «Hamshiralik ishi asoslari». Toshkent, Oʻzbekiston milliy nashriyoti, 2007 yil.